

**A Magyar Természettudományi Múzeum munkatársai által
 2017-ben leírt új fajok és taxonómiai revíziók**
*Taxonomic revisions and new species described by the researchers
 of the Hungarian Natural History Museum*

KÉTSZIKŰ NÖVÉNYEK / DICOTYLEDONS (DICOTYLEDONOPSIDA)

A fásszárú növények között rendszertani szempontból különösen izgalmasak a rózsafélék családjába tartozó berkenyék (Dicotyledonopsida: Rosaceae: *Sorbus*), különösen a hazánkban jogszabályilag is védett lisztes berkenye fajcsoport. E fajcsoport taxonómiája, egyes fajainak körülhatárolása intenzív kutatások tárgya Európa-szerte. A nehézséget a berkenyék speciális és bonyolult szaporodásmódja okozza. A normál (kétszeres) kromoszómaszerelvényű és ivaros szaporodó „alapfajok” (*S. aucuparia*, *S. aria*, *S. domestica*, *S. torminalis*) morfológiailag könnyen felismerhetők, de annál nagyobb nehézséget jelent az alapfajok közötti hibridizációval, rendszerint a kromoszómaszerelvény többszöröződéssel együtt járó, és az ún. apomixis (magokkal, de ivartalan úton történő szaporodásmód) révén stabilizálódó „kisfajok” körülhatárolása. Somlyay Lajos, múzeumunk Növénytárának kutatója három ilyen kisfajt is felfedezett Magyarország (és részben Szlovákia) területén. Eddigi ismereteink szerint a *S. keszthelyensis* a Keszthelyi-hegység és a balatoni tanúhegyek, a *S. ujhelyii* a Budai-hegység és a Pilis területén él. A *S. javorkana* leírása 2017-ben jelent meg, e kisfaj elterjedése a Gömör–Tornai-karszt területére korlátozódik.

SOMLYAY L., LISZTES-SZABÓ ZS., VOJTKÓ A. & SENNIKOV A. N.: Atlas Florae Europaeae notes 31. *Sorbus javorkana* (Rosaceae), a redescribed apomictic species from the Gömör–Torna (Gemert-Turňa) Karst in Hungary and Slovakia. – *Annales Botanici Fennici* 54: 229–237.

1. ábra. A *Sorbus javorkana* holo típusa
 Fig. 1. Holotype of *Sorbus javorkana*

The genus *Sorbus* (Rosaceae), especially the in Hungary legally protected *S. aria* complex is one of the taxonomically most problematic groups of woody plants. Delimitation of species constituting the *S. aria* group is a subject of intensive research throughout Europe. Taxonomic difficulties arise from the special and complicated breeding systems of Sorbi. The “basic species” (*S. aucuparia*, *S. aria*, *S. domestica*, *S. torminalis*) have a diploid number of chromosomes, they reproduce sexually, and are well-delimited phenotypically. On the other hand, the hybridogenous “microspecies” originating from interspecific crosses between the basic species, often associated with polyploidization and the stabilization of offspring by apomixis (asexual reproduction through seeds), are difficult to identify due their phenotypic similarity. In recent years 3 microspecies of *Sorbus* were discovered by Lajos Somlyay (Department of Botany, Hungarian Natural History Museum) from Hungary (and partly Slovakia). The distribution area of *S. keszthelyensis* seems to be restricted to the Keszthely Mts and the volcanic mounts in the western Balaton region, whereas *S. ujhelyii* occurs in the Buda and Pilis Mts. *Sorbus javorkana* was described in 2017 from the territory of Gömör–Torna Karst.

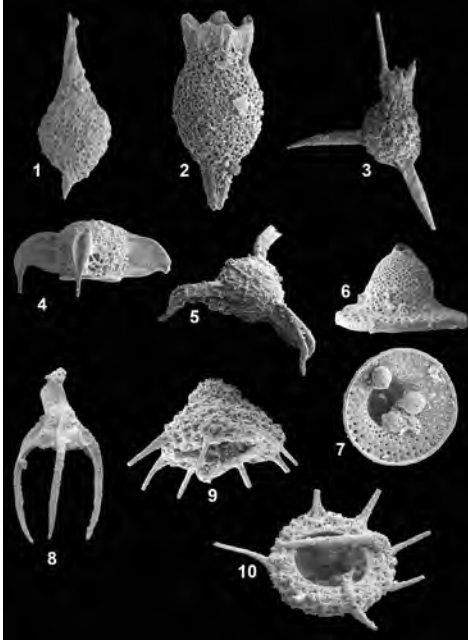
*

SUGÁRÁLLATKÁK / RADIOLARIA (RADIOLARIA)

Ozsvárt Péter, az MTA–MTM–ELTE Paleontológiai Kutatócsoport munkatársa hosszú évek óta dolgozik a világ egyik leggazdagabb, legjobb megtartású, sok száz új fajt adó törökországi, felső-triász korú *Sorgun Ophiolit Mélange* sugárallatka-faunájával. Az elmúlt években 4 új családot, 13 új genust és 119 új fajt, illetve alfajt írtak le ebből a páratlan gazdagságú közösségből. Ebben az évben 7 új genust (*Paramonocapnuchosphaera*, *Monocoronella*, *Minicrampus*, *Circopoulpus*, *Aropeon*, *Tekinium* és *Caponabolella*) és 27 új fajt sikerült meghatározni. A lelőhely képződési körülményeinek pontos megismerése nagyban hozzájárul az egykori Tethys-óceán geodinamikai fejlődéstörténetéhez, emiatt nem csak paleontológiai, hanem geológiai szempontból is kiemelkedően fontos ennek az anyagnak a részletes feldolgozása. Az összes új faj holotípusa a Magyar Természettudományi Múzeum Őslénytani és Földtani Tárának típusanyagát gazdagítja.

OZSVÁRT P., DUMITRICA P., HUNGERBÜHLER A. & MOIX P.: Mono- and dicyrtid Nassellaria (Radiolaria) from the Upper Carnian of the Sorgun Ophiolitic Mélange, Southern Turkey and Kopría Mélange, Rhodes, Greece. – *Revue de Micropaleontologie* **60**: 137–160.

OZSVÁRT P., DUMITRICA P. & MOIX P.: New Early Tuvallian (Carnian, Triassic) radiolarians from the Huğlu-Pindos succession in the Sorgun Ophiolitic Mélange, Southern Turkey. – *Ophioliti* **42**: 55–67.

2. ábra. *Paramonocapnuchosphaera fusiformis*.
2. *Monocoronella spinifera*. 3. *Minicrampus longispinosus*. 4–5. *Circopoulpus dulaii*. 6–7. *Aropeon graecorus*. 8. *Tekinium bragini*. 9–10. *Caponabolella longispinosa*

Fig. 2. *Paramonocapnuchosphaera fusiformis*.
2. *Monocoronella spinifera*. 3. *Minicrampus longispinosus*. 4–5. *Circopoulpus dulaii*. 6–7. *Aropeon graecorus*. 8. *Tekinium bragini*. 9–10. *Caponabolella longispinosa*

Péter Oszvárt (MTA–MTM–ELTE, Research Group for Paleontology) has been working for a couple of years with one of the best preserved and particularly diverse late Triassic radiolarian fauna. So far 4 new families, 13 new genera, and 119 new species and subspecies were described from a Turkish locality (Sorgun). In this year, 7 new genera (*Paramonocapnuchosphaera*, *Monocoronella*, *Minicrampus*, *Circopoulpus*, *Aropeon*, *Tekinium* and *Caponabolella*) and 27 new, characteristic radiolarian species have been described in two papers. This radiolarian material provide important clues to the geodynamic evolution of the Mesozoic Neotethys. The type material is deposited in the Department of Paleontology and Geology of the Hungarian Natural History Museum, Budapest.

*

IKERSZELVÉNYESEK / MILLIPEDES (DIPLOPODA)

Korsós Zoltán (főigazgató, a Soklábúak Gyűjteménye kutatója) vietnami és dél-koreai kollégákkal közösen elkészítette a főként délkelet-ázsiai *Oxidus* iker-szelvényes-genusz (Diplopoda: Polydesmida) revízióját és filogenetikai analízisét. A genusz 5 meleg égővi fajt foglal magába, amelyek közül egy, az *Oxidus gracilis* az ember által az egész Földön elterjesztett, kozmopolita faj, Magyarországon először üvegházakban, majd a szabadban is megfigyelték. A másik négy faj igen ritka, csak a távol-keleti Riukiu-szigetéről (*O. avia* és *O. riukiaria*), Vietnamból (*O. gigas*) és Dél-Koreából (*O. obtusus*, mindössze 3 múzeumi példány) ismertek. A fajok egymáshoz mind külalak, mind a határozáshoz használt hím ivarlábak tekintetében nagyon hasonlóak. A revízió a négy faj frissen gyűjtött

3. ábra. Négy *Oxidus*-faj habitusképe
Fig. 3. Habitus views of four *Oxidus* species

példányain alapuló új, részletes leírást, és DNS-minták segítségével elvégzett filogenetikai elemzést tartalmazza.

NGUYEN A. D., KORSÓS Z., JANG K.-H. & HWANG U.-W.: A revision and phylogenetic analysis of the millipede genus *Oxidus* Cook, 1911 (Polydesmida: Paradoxosomatidae). – *European Journal of Taxonomy* 293: 1–22.

Zoltán Korsós (general director, but also a researcher in the Myriapoda Collection of the HNHM), together with Vietnamese and South Korean colleagues, published a taxonomical revision and phylogenetic analysis on the predominantly Southeast Asiatic millipede genus *Oxidus* (Diplopoda: Polydesmida). The genus comprises 5 mostly tropical species, one of them, *Oxidus gracilis*, being synanthropically distributed around almost the entire globe. It also occurs in Hungary, the first records coming from hothouses, but later also observed in the field. The other 4 species are extremely rare, two of them live in the Ryukyu Archipelago (Japan): *O. avia* and *O. riukiaria*, one in Vietnam (*O. gigas*), and the last one is known only in 3 specimens from South Korea (*O. obtusus*). The five species are very similar to each other, both externally and in the male copulatory leg characters used for identification. The present revision provides detailed descriptions of four species based on freshly collected material, and includes also a phylogenetic analysis using DNA samples.

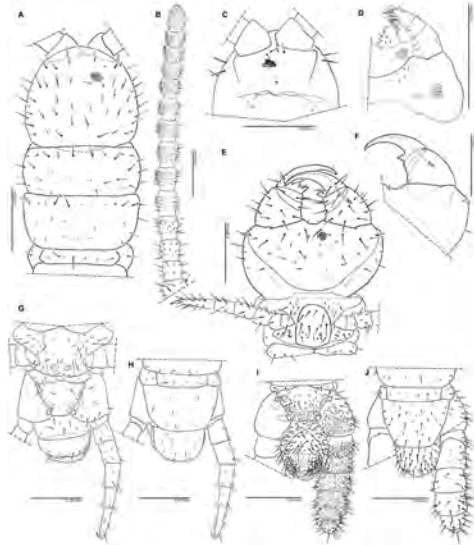
*

SZÁZLÁBÚAK / CENTIPEDES (CHILOPODA)

A százlábúak legtöbb lábbal rendelkező csoportja a rinyák (Chilopoda: Geophilomorpha), amelyek közt sok problémás genusz ismert. Ezek egyike a *Strigamia* nemzetség, amelynek taxonómiai revízióját néhány éve végezték el olasz kutatók és Dányi László, a Talajzoológiai Gyűjteménycsoport vezetője. A 2017-es év során a kutatócsoport három további, korábban ismeretlen fajt írt le a tudomány számára. Mint az a nemzetség többi tagjára is jellemző, az új fajok állkapcsi lábai is erős mellék-karmot hordoznak a méregkarom tövében, ami a szájszervnek a svájci bicsek konzervnyitójához hasonló alakot kölcsönöz. Könnyen lehet, hogy ez az egyezés a használati módban is hasonlóságot takar: elképzelhető, hogy ezek a fajok kemény páncélú „élő konzerveket” (pl. ezerlábúkat) nyitnak fel táplálékként. A most felfedezett három faj mindegyike a nemzetség kelet-ázsiai leszármazási ágához tartozik, a *Strigamia inthanoni* Thaiföldről, a *Strigamia korsosi* a japán Riukiu-szigetektől, a *Strigamia nana* pedig Tajvanról került elő. A kutatás molekuláris genetikai vizsgálatot is magában foglalt, amely az új fajok mellett a nemzetség korábban ismert fajainak jelentős részére is kiterjedt. A kutatást az OTKA 100369 és az NSC98-2911-I-029-003-2 pályázatok támogatták.

4. ábra. *Strigamia inthanoni* feje és állkapcsi lába a nemzetségre jellemző méregkarmokkal
Fig. 4. Head and forcipules of *Strigamia inthanoni* with poison claws characteristic for the genus

5. ábra. A *Strigamia korsosi* faj hímje
Fig. 5. Male of *Strigamia korsosi*

BONATO L., BORTOLIN F., DRAGO L., ORLANDO M. & DÁNYI L.: Evolution of *Strigamia* centipedes (Chilopoda): a first molecular assessment of phylogeny and divergence times. – *Zoologica Scripta* 46(4): 486–495.

Geophilomorpha is the group with the highest number of legs among centipedes. It contains many problematic genera and one of these is *Strigamia*. The taxonomy of this genus was revised some years ago by Italian researchers and the curator of our Collection of Soil Zoology, László Dányi. During 2017 this research-group described three further *Strigamia* species new to science. As it is characteristic for all members of this genus, also the new species have a strong basal claw on the poison claw of the forcipules making the shape of this mouthpart similar to that of the can opener of a Swiss Army pocket knife. This similarity in shape might cover similarities in function, since these species might feed on „living canned meat” (like diplopodes). The three species described now belong to the genus’ Eastern Asian lineage: *Strigamia inthanoni* was discovered in Thailand, *Strigamia korsosi* on the Japanese Ryukyu Islands, and *Strigamia nana* on Taiwan. The study included also phylogenetic analyses that covered many of the already known species of the genus. The research was partly supported also by the research grants OTKA 100369 and NSC98-2911-I-029-003-2.

*

RÁKOK / CRUSTACEA (CRUSTACEA)

Dulai Alfréd, az Őslénytani és Földtani Tár vezetője egy nemzetközi kutatócsoport tagjaként írta le a magyar homárt (*Homarus hungaricus*). A mindössze egyetlen példányban előkerült új faj Müller Pál nagyon gazdag Decapoda anyagával került a Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteményébe. A több mint 400 méteres mélységből származó minta a körülbelül 30 millió éves, felső-oligocén korú Mányi Formációból származik. A homokos és agyagos üledékek egykor egy sekély lagúnában rakódtak le, többnyire csökkent sótartalmú körülmények között. A *Homarus* nemzetséget két faj képviseli a mai tengerekben: az amerikai

6. ábra. A *Homarus hungaricus* rekonstrukciója (Matúš Hyžný munkája)

Fig. 6. Reconstruction of *Homarus hungaricus* by Matúš Hyžný

homár (*H. americanus*) és az európai homár (*H. gammarus*). A homárok a kora-krétában, körülbelül 100 millió évvel ezelőtt jelentek meg, ezután mintegy 50 millió évre nyomuk veszett, és csak a paleogénben bukkantak fel újra. Eddig 4 fajukat ismertük az európai eocén és oligocén kőzetekből, ehhez jött most ötödiknek a magyar homár a hazai oligocénből.

TSHUDY D., HYŽNÝ M., DULAI A. & JAGT J. W. M.: Appraisal of the fossil record of *Homarus* (nephropid lobster), with description of a new species from the Upper Oligocene of Hungary and remarks on the status of *Hoploparia*. – *Journal of Palaeontology* 92(2): 170–182.

Alfréd Dulai, head of the Department of Palaeontology and Geology, as member of an international research team, described the Hungarian lobster (*Homarus hungaricus*). The new species is represented by a single specimen, arrived to the Hungarian Natural History Museum as part of the late Pál Müller's Decapoda collection. The sample is from more than 400 m depth below the surface and it is derived from the 30 million years old, Upper Oligocene Mátyás Formation. The sandy and clayey sediments deposited in a shallow lagoon, mainly in brackish environments. *Homarus* is represented by two species in recent seas: the American lobster (*H. americanus*) and the European lobster (*H. gammarus*). The lobsters appeared in the Late Cretaceous (about 100 million years ago) but after the Cretaceous they disappeared from the fossil record for 50 million years, and appeared again only in the Paleogene. Up to now, four species were known from the European Eocene and Oligocene sediments, and the Hungarian lobster represents the fifth Paleogene species.

*

ROVAROK / INSECTS (INSECTA)

Makranczy György, a Bogárgyűjtemény egyik kurátora, kutatási területe a hollyafélék családjába tartozó korhóholyvák (Coleoptera: Staphylinidae: Oxytelinae) alcsaládjá. Az ide sorolt *Anotylus* genuszban több mint 450 leírt fajt tartunk nyilván. Ennek a fejlődési ágának a diverzitása olyan rendkívüli, hogy a valójában létező fajok számát még csak közelítőleg sem tudjuk megbecsülni, de biztos, hogy a jelenleg ismert számnak a többszöröse. A viszonylag jól körülhatárolható *cimicoides*-fajcsoport modern feldolgozása most történt meg, ide 33 faj tartozik, amelyből 15 tudományra új. Ezeknek a fajoknak az az egyik jellegzetessége, hogy testfelületük rücskös, illetve sűrűn gödröcskés, és a mirigyek váladéka ebbe talajszemcséket köt meg, ezzel biztosítva a rejtőzködést. Az *Anotylus* fajok jelentős része él avarban vagy más korhadó-rothadó növényi törmelékben (így például

trágyában is), de a rejtőzködésnek ez a módja viszonylag ritka. Makranczy György ezen a 15 fajon kívül még 6 új *Thinodromus* fajt írt le egy további átfogó műben.

MAKRANCZY GY.: Review of the *Anotylus cimicoides* species group (Coleoptera: Staphylinidae: Oxytelinae). – *Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 63(2): 143–262.

MAKRANCZY GY.: The Old World species of *Thinodromus* Kraatz, 1857 morphologically resembling the former *Apocellagria* Cameron, 1920 (Coleoptera: Staphylinidae: Oxytelinae). – *Koleopterologische Rundschau* 87: 163–220.

MAKRANCZY GY.: *Anotylus erythrinus* nom. nov. and the male of *A. liliputanus* (Bernhauer, 1936) (Coleoptera: Staphylinidae: Oxytelinae). – *Koleopterologische Rundschau* 87: 221–228.

György Makranczy, a curator in the Coleoptera collection specializes in the staphylinid subfamily Oxytelinae, a branch of rove beetles. The genus *Anotylus* which belongs here has more than 450 named species, with the true diversity being so overwhelming that species number cannot even be guessed, but surely multiple times of this value. The relatively well delimited *cimicoides* species group has received a modern treatment, the 33 valid species in this work include 15 that are new for science. One characteristic of these species is a glandular secretion that absorbs soil particles to the densely rugulose-lacunose body surface providing camouflage. A significant portion of *Anotylus* species live in leaf litter or other decaying plant debris (e.g. dung), but this type of camouflage is almost exclusive to this group. Besides these, György Makranczy has also described 6 *Thinodromus* species in another comprehensive work.

8. ábra. *Thinodromus immolatus*, *Thinodromus boukali* és *Anotylus erythrinus* nom. nov.

Fig. 8. *Thinodromus immolatus*, *Thinodromus boukali* and *Anotylus erythrinus* nom. nov.

*

A balkáni országokban, Spanyolországban és a Himalájában előforduló *Dima*-fajok a pattanóbogarak (Coleoptera: Elateridae) egy különleges csoportjába tartoznak. Éjszakai állatok, röpképtelenek és csak idős hegyvidéki erdőkben fordulnak elő. Az utóbbi évek egymást követő gyűjtőútjairól jelentős mennyiségű anyag került a Magyar Természettudományi Múzeumba ezekből a korábban ritkán gyűjtött bogaraktól. A gyűjteményi példányok feldolgozásának eredményeként született meg balkáni fajaik revíziója, melyet cseh társszerzőkkel együtt Németh Tamás, a Bogárgyűjtemény muzeológusa publikált 2017 januárjában. A déli országokban előforduló 33 faj közül kilencet új fajként írtak le monográfiájukban Albániából, Bulgáriából, Görögországból, Macedóniából és Montenegróból. Az új fajok egyikének holotípusa és több faj paratípusainak jelentős része az MTM Bogárgyűjteményét gazdagítja. A morfológiailag rendkívül hasonló fajok elkülönítése csak nagy sorozatok vizsgálatával lehetséges. Szórványosan előforduló populációikból gyűjtött példányok további, DNS-alapú vizsgálatok alapjául szolgálhatnak.

MERTLIK J., NÉMETH T. & KUNDRATA R.: Revision of the flightless click-beetle genus *Dima* Charpentier, 1825 (Coleoptera: Elateridae: Dimini) in the Balkan Peninsula. – *Zootaxa* 4220(1): 001–063.

9. ábra *Dima dusaneki* Macedóniából
Fig. 9. *Dima dusaneki* from Macedonia

The interesting elaterid genus *Dima* (Coleoptera: Elateridae) has a disjunct distribution range including the Iberian Peninsula, Balkan Peninsula and the Himalayas. Having only vestigial wings, they are nocturnal and occur mostly in old-growth forests at higher elevations. The recent intensive fieldwork focused on the *Dima* species yielded several hundred specimens, partly deposited in the Coleoptera Collection of Hungarian Natural History Museum (HNHM). Studying this material led to the revision of the Balkan species published by Tamás Németh and Czech co-authors in January of 2017. At the moment 33 species are known from the investigated area, nine of which were described as new for science from Albania, Bulgaria, Greece, Macedonia and Montenegro. The type specimens of the newly described species are partly deposited in the HNHM. Due to the generally uniform morphology within the genus, their correct identification is possible only by studying high numbers of specimens. The next step is to reconstruct the phylogenetic relationships within the European *Dima* species based on beetles collected from different populations.

*

Ronkay László a Lepkegyűjtemény kutatója számos, a bagolylepkékkel foglalkozó nagyszabású taxonómiai munka meghatározó munkatársa. A *Taxonomic Atlas of the Eurasian and North African Noctuoidea* sorozat a hazai lepkészet talán legnagyobb vállalkozása: egy több mint 20 000 fajt számláló hatalmas állatcsoport taxonómiai és biogeográfiai revíziója. A sorozat jubileumához közelít, az első kötet 2008-ban jelent meg, melyet még további nyolc követett az évek folyamán. A 2017-ben megjelent 9. kötet – a korábbiakhoz hasonlóan – számos taxonómiai újdonságot tartalmaz, beleértve új nemek és alnemek, fajok és alfajok leírását. A revízió egyben jelentősen átalakítja az európai Xylenini-fauna (Lepidoptera: Noctuidae) nevezékτανát is, az *Agrochola*-komplex itt élő fajainak közel 80%-át a jövőben más néven (és taxonómiai besorolásban) kell nevezni. A sorozat tervezett 11. kötetének vizsgálataihoz kötődik a Poliina subtribus

10. ábra. *Agrocholorta stoyani*, az észak-vietnami téli bagolylepkefauna mindezedáig egyetlen példányban ismeretes tagja
Fig. 10. *Agrocholorta stoyani*, a typical member of the winter fauna of Northern Vietnam, known by a single specimen only

jelenleg folyó revíziója, melynek első eredményeit két terjedelmes dolgozat foglalja össze. Ronkay László 2017 során összesen 20 új genust és szubgenust, valamint 8 új fajt és alfajt írt le.

RONKAY L., GYULAI P. & RONKAY G.: The survey of the Himalayan-Sino-Tibetan species of the genus *Dicerogastra* Fletcher, 1961 (Lepidoptera: Noctuidae, Hadeninae), with the description of two new species from China. – *Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 63(1): 17–28.

RONKAY L., RONKAY G., GYULAI P. & VARGA Z.: *A Taxonomic Atlas of the Eurasian and North African Noctuoidea. The Witt Catalogue, Volume IX. Xyleninae I. The Agrochola generic complex.* – Heterocera Press, Budapest, 342 pp. + 52 colour plates.

VARGA Z., RONKAY L. & RONKAY G.: Annotated taxonomic check list of the Eurasiatic species of the subtribe Poliina (Noctuidae, Noctuinae, Hadenini). – *Deutsche Entomologische Zeitschrift* 64(2): 133–160. doi.org/10.3897/dez.64.21455.

VARGA Z., RONKAY L. & RONKAY G.: *Metallopolia*, a new subgenus of *Polia*, with the description of two new species and a new subspecies (Noctuidae, Noctuinae, Hadenini). – *Journal of Asia-Pacific Entomology* 21: 217–232.

László Ronkay, curator of the Noctuoidea section of the Lepidoptera collection, co-author of numerous large revisional works dealing with the taxonomy of Noctuidae. The series „*A Taxonomic Atlas of the Eurasian and North African Noctuoidea*” is possibly the largest project of the Hungarian lepidopterology: a taxonomic and zoogeographical monograph of a giant animal group including more than 20.000 described species. The monographic series was established in 2008 and 9 volumes have been published during this ten-year long period. The volume 9, published in 2017, contains, similarly to the former items of the series, several taxonomic novelties, including also descriptions of new genera, subgenera, species and subspecies. This revision made remarkable changes in the taxonomic content and nomenclature of the European Xylenini fauna as ca 80% of the members of the *Agrochola* species-complex have new taxonomic placement and combination. The ongoing revision of the subtribe

11. ábra. *Polia (Atropolia) posterodiluta*, egy jellegzetes himalájai-tibeti fajcsoport eddig csak Kelet-Tibetből ismert képviselője

Fig. 11. *Polia (Atropolia) posterodiluta*, a member of a typically Himalayan-Tibetan species-complex; this species is known only from East Tibet

Poliina is connected with the 11th volume of the series, the first results of this work are summarised in two comprehensive papers. In 2017, László Ronkay described altogether 20 new genera and subgenera, and 8 new species and subspecies.

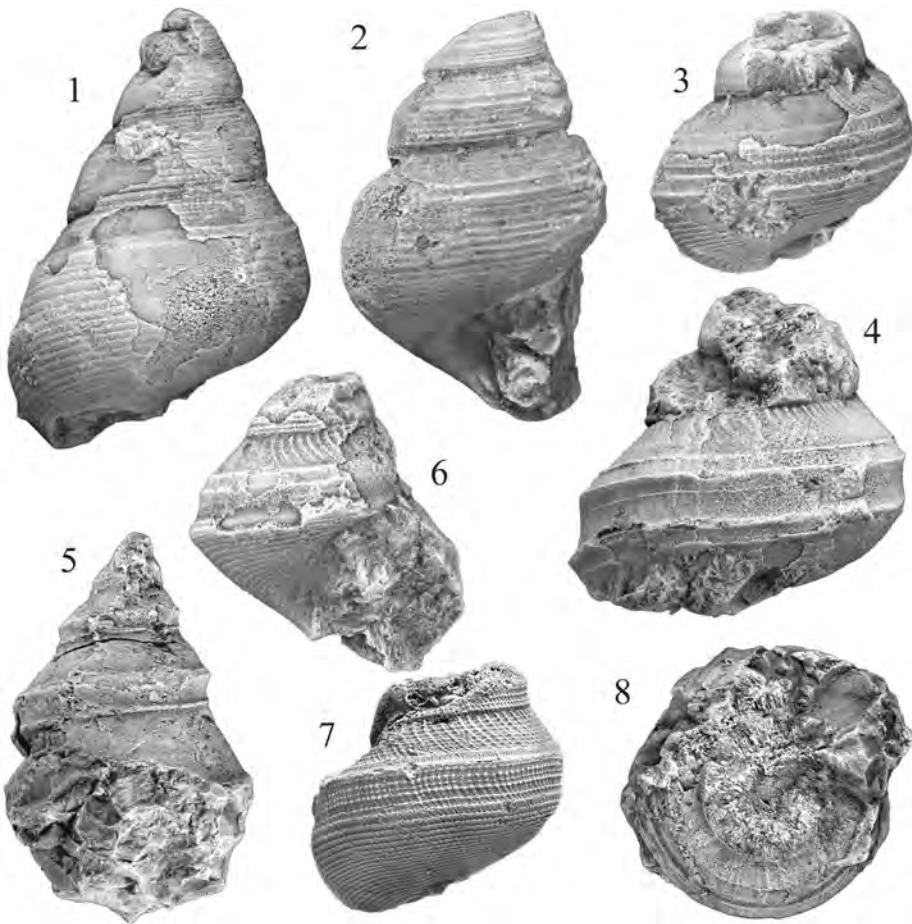
*

CSIGÁK / GASTROPODA (GASTROPODA)

Szabó János, az Őslénytani és Földtani Tár korábbi vezetője új csiganemzetséget és új fajokat írt le a jura időszaki Hierlatzi Mészkö Formációból, Ez a formáció a kora-jura kor egyik jellegzetes tengeri üledékes kőzete, és csaknem kizárólag Ausztriában (Északi Mészköalpok) és Magyarországon (Dunántúli-középhegység) fordul elő. Általában igen gazdag ősmaradványokban. Ezek közül a csigák a kevésbé ismertek közé tartoznak. Folyamatban levő feldolgozásuk során egy korábban a középső-triászról leírt nemzetség (*Wortheniopsis*) két új fajt, továbbá egy ezekkel rokon új nemzetséget (*Foveolaria*) azonosítottak. A leletek jelentőségét az adja, hogy leszármazási kapcsolataik visszavezethetők a földtörténeti őskor (kora-paleozoikum) során kialakult formákhoz, és arra utalnak, hogy a hasítékos szájadékú csigák a triász időszakban újra megjelentek. A fentiek mellett egy másik ősi eredetű nemzetséghez tartozó új csigafaj (*Cyclostomaria praemonarii*) is előkerült.

SZABÓ J.: Gastropods of the Lower Jurassic Hierlatz Limestone Formation, part 2. Some new archaic type slit-bearing components from the fauna of the Hierlatz Alpe (Hallstatt, Austria) and the Bakony Mts (Hungary). – *Fragmenta Palaeontologica Hungarica* 33: 3–30.

János Szabó, former head of the Department of Palaeontology and Geology described a new gastropod genus (*Foveolaria* Szabó) and several new species from the Lower Jurassic Hierlatz Limestone Formation. This formation is a characteristic sedimentary rock of marine origin from the Early Jurassic that occurs almost exclusively in Austria (Northern Calcareous Alps) and in Hungary (Transdanubian Range). Usually it is very rich in fossils. From these, the gastropods belong to a poorly known groups. During their current studies, two new species were found, belonging to *Wortheniopsis*, a genus described from the Middle Triassic. The new genus, *Foveolaria* is phylogenetically related to *Wortheniopsis*. Several new species of *Foveolaria* also occurred in the studied material. The significance of this species group origins from the probable phylogenetic connections to some early Palaeozoic gastropods and they suggest a repetition of development of slit bearing gastropods also in the Triassic. Beside the above discussed forms, another new species has been also found that also belongs to an archaic genus (*Cyclostomaria praemonarii*).

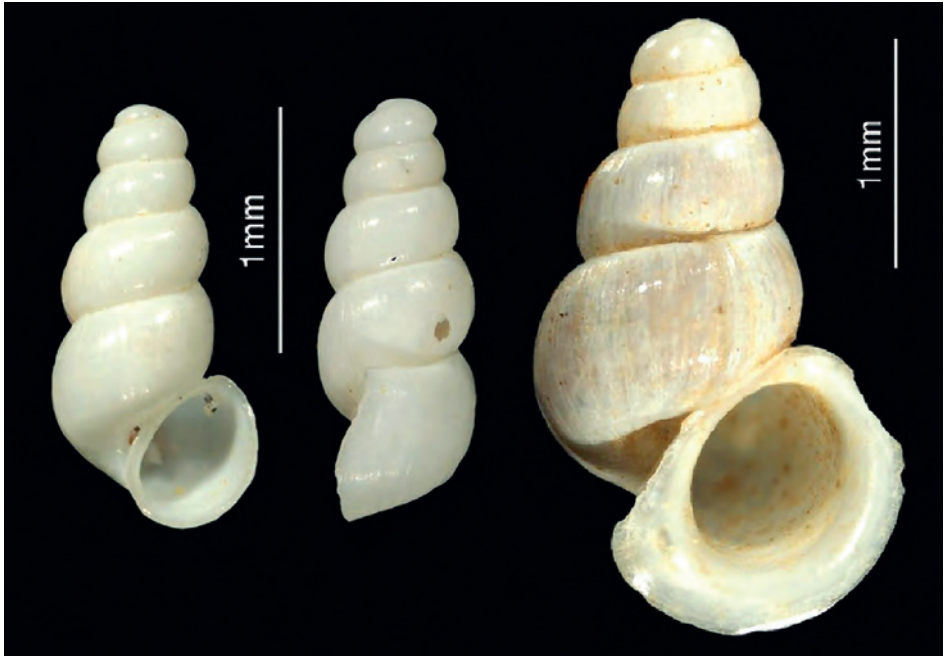

12. ábra. Új csigafajok az alsó-jura Hierlatzi Mészéből. – 1: *Wortheniopsis rakusi*; – 2: *Wortheniopsis bakonyensis*; – 3: *Foveolaria globosa*; – 4: *Foveolaria bicarinata*; – 5: *Foveolaria suemegensis*; – 6: *Foveolaria conoidea*; – 7: *Foveolaria kocsisi*; – 8: *Cyclostomaria praemonarii*

Fig. 12. New gastropod species from the Lower Jurassic Hierlatz Limestone. – 1: *Wortheniopsis rakusi*; – 2: *Wortheniopsis bakonyensis*; – 3: *Foveolaria globosa*; – 4: *Foveolaria bicarinata*; – 5: *Foveolaria suemegensis*; – 6: *Foveolaria conoidea*; – 7: *Foveolaria kocsisi*; – 8: *Cyclostomaria praemonarii*

*

Hat tudományra új, földalatti életmódot folytató (szubterrán) vízicsigafajt írtak le idén Albániából a Puhatestűek gyűjteményének munkatársai, Fehér Zoltán és Erőss Zoltán Péter külföldi társszerzőkkel közösen. Az a múzeumi expedíció, melyen az új fajokat gyűjtötték kollégáink, elsősorban albániai és koszovói barlangi vízfolyások és karsztforrások faunájára fókuszált. Az a tény, hogy ezen a

13. ábra. *Paladilhiopsis prekalensis* (balra) és *Plagigeyeria steffeki* (jobbra) két újonnan leírt földalatti életmódot folytató vízcisgafaj

Fig. 13. Two recently described subterranean freshwater snail species: *Paladilhiopsis prekalensis* (left) and *Plagigeyeria steffeki* (right)

gyűjtőúton nagyjából minden negyedik vizsgált élőhelyről új fajok kerültek elő, jól mutatja, hogy a Balkán-félszigetnek ezen a részén a szubterrán fauna jelentős részben még feltáráásra vár. A barlangi és egyéb földalatti élőhelyek biodiverzitásának kutatása múzeumunk fontos kutatási irányjai közé tartozik, amelytől a közeljövőben jó néhány további új faj felfedezését várjuk.

GREGO J., GLÖER P., ERÖSS Z. P., FEHÉR Z.: Six new subterranean freshwater gastropod species from northern Albania and some new records from Albania and Kosovo (Mollusca, Gastropoda, Moitessieriidae and Hydrobiidae). – *Subterranean Biology* 23: 85–107. <https://doi.org/10.3897/subtbiol.23.14930>

Six new subterranean freshwater gastropod species have been described from Albanian cave streams and carstic springs by Zoltán Fehér and Zoltán Péter Eröss (Mollusca Collection) in co-authorship with Slovakian and German experts. The museum field trip where these new gastropods were discovered was a very successful one: new species were found at *ca* a quarter of the sites sampled. This suggests that most of the Albanian subterranean diversity is still waiting to be

discovered. As biodiversity research of caves and other subterranean habitats is among the research priorities of our museum, it is expected that several other subterranean snail species will be discovered in the near future.

*

Varga András (MTM Mátra Múzeuma) és Páll-Gergely Barna (MTA Agrártudományi Kutatóközpont Növényvédelmi Intézet) Kovács Tibor Batantán (Indonézia: Nyugat-Pápua) gyűjtött csiga-anyagának feldolgozása során egy új fajt azonosítottak a *Bellardiella* genusból. A múzeumi gyűjteményekben is ritkaságnak számító csoport további tanulmányozása érdekes eredményekre vezetett, a nemzetség ismert fajainak típuspéldányait igyekeztek megtalálni és a szükséges összehasonlításokat elvégezni. Lassan a munka így a *Bellardiella* genus revíziójához vezetett, aminek eredménye három új taxon. Leírásra került egy alnemzetség: *Szekeresia* Varga et Páll-Gergely, 2017, egy új faj Kovács Tibor gyűjtéséből *Bellardiella* (*Bellardiella*) *kovacsi* Varga & Páll-Gergely, 2017, valamint a *Bellardiella* (*Szekeresia*) *saparwana* Varga & Páll-Gergely, 2017 nevű faj, amelyet több mint száz éve gyűjtöttek és a londoni Natural History

14. ábra. A *Bellardiella* (*Szekeresia*) Varga & Páll-Gergely, 2017 nevű alnemzetség típusfaja
 (Fotó: Páll-Gergely Barna)

Fig. 14. Type species of *Bellardiella* (*Szekeresia*) Varga & Páll-Gergely, 2017 subgenus
 (Photo: Páll-Gergely Barna)

15. ábra. *Bellardiella (Bellardiella) kovacsi* Varga & Páll-Gergely, 2017 (Fotó: Varga András)
Fig. 15. *Bellardiella (Bellardiella) kovacsi* Varga & Páll-Gergely, 2017 (Photo: Varga András)

16. ábra. *Bellardiella (Szekeresia) saparuana* Varga & Páll-Gergely, 2017
Fig. 16. *Bellardiella (Szekeresia) saparuana* Varga & Páll-Gergely, 2017

Museumban várta, hogy felfedezzék. A híres utazó, Bíró Lajos ugyancsak egy évszázada sok időt töltött Új-Guineában, és hatalmas gyűjteménnyel tért haza. Az általa gyűjtött csigákat (köztük 10 új fajjal és egy új génusszal) Soós Lajos dolgozta fel egy 1911-ben megjelent cikkében. A szerzők büszkék rá, hogy a híres elődök nyomába léphettek, és hozzájárulhattak Új-Guinea és környéke faunájának megismeréséhez.

VARGA A. & PÁLL-GERGELY B.: A review of *Bellardiella* Tapparone-Canefri, 1883, with descriptions of a new subgenus and two new species (Gastropoda: Cyclophoroidea: Pupinidae). – *Raffles Bulletin of Zoology* 65: 386–394.

András Varga (HNHM Matra Museum) and Barna Páll-Gergely (Plant Protection Institute of HAS) have finished the taxonomic revision of the land gastropod genus *Bellardiella*. This revision was inspired by the material, recently collected by Tibor Kovács in Batanta Island (Indonesia, Western Papua), but also included the study of all available types of this rare snail genus. A new subgenus, *Szekeresia* Varga & Páll-Gergely, 2017; and two new species have been described. One of the new species, *Bellardiella (Bellardiella) kovacsi* Varga & Páll-Gergely, 2017 was recently collected by Tibor Kovács, whereas the other one, *Bellardiella (Szekeresia) saparuana* Varga & Páll-Gergely, 2017 was discovered in the collection of the Natural History Museum (London). The holotype of the latter species has been waiting to be discovered in London since it was collected more than a century ago.

More than hundred years have passed since the renowned naturalist and traveller Lajos Bíró collected in New Guinea. The molluscs in that material were studied and published by Lajos Soós, former curator of the HNHM Mollusc Collection. Hence, research on New Guinean fauna is not unprecedented in the HNHM, and we proudly follow in the footsteps of our predecessors.

*

KÉTÉLTŰEK / AMPHIBIANS (AMPHIBIA)

A levelibékafélék családjába tartozó *Phyllodytes amadoi* Vörös, Dias & Solé, 2017 békafajt (Amphibia: Anura: Hylidae) Vörös Judit (MTM), a Kétéltű- és Hüllőgyűjtemény kutatója és kollégái írták le Brazíliából. Ez az apró, mindössze 2 cm-re növvő faj a nemzetség eddig ismert legkisebb testméretű faja. Kizárólag a Bahía állam délkeleti részén fekvő atlanti esőerdő egyik foltjából került elő. A *Phyllodytes* nemzetségre jellemző, hogy alsó állkapcsukon 2–4 nagy méretű fog ül, és életük teljes mértékben a broméliákhoz kötődik. A nőstények a broméliák levelei között összegyűlt vízbe helyezik a petéiket, és az ebihalak itt fejlődnek ki.

A felfedező expedíció során először sikerült ennek a fajnak a hívóhangját rögzíteni. A kutatás résztvevői összesen 22 egyedet gyűjtöttek be, amelyeket az Universidade Estadual de Santa Cruz Egyetem (Ilhéus, Bahia, Brazília) Kétéltűgyűjteményébe szállítottak további vizsgálatra. Itt először szövetmintát vettek belőlük DNS-vizsgálat céljából, majd különböző testméret-paramétereket rögzítettek, amelyeket összehasonlítottak más, ismert *Phyllodytes*-fajok méreteivel. Az új faj bizonyító példányát (holotípusa) a helyi egyetem gyűjteményében helyezték el, de a párhuzamosan gyűjtött példányokból (paratípusokból) kettő a Magyar Természettudományi Múzeum Kétéltű- és Hüllőgyűjteményét gazdagítja. A kutatást a Tempus Közalapítvány támogatta.

VÖRÖS J., DIAS I. R & SOLÉ M.: A new species of *Phyllodytes* (Anura: Hylidae) from the Atlantic Rainforest of southern Bahia, Brazil. – *Zootaxa* 4337: 584–594.

A new frog species from the family Hylidae was described by Judit Vörös and her colleagues from Brazil. This species – *Phyllodytes amadoi*, Vörös, Dias & Solé 2017 – is the smallest in the genus, grows only to 2 cm. It was found only in a forest fragment of the Atlantic Rainforest of southeast Bahia. The genus *Phyllodytes* is characterized by 2–4 large odontoids on the lower mandible and a strong affinity to bromeliads. The females lay their eggs in the water collected among the leaves

17. ábra. A *Phyllodytes amadoi* élő példánya (Fotó: Mirco Solé)
Fig. 17. Living specimen of *Phyllodytes amadoi* (Photo: Mirco Solé)

of bromelids, where also the tadpoles develop. Advertisement call of this species was recorded the first time during the same expedition. The researchers collected 22 specimens and transferred them to the Herpetological Collection of the State University of Santa Cruz (Ilhéus, Bahía, Brazil) for further processing. Here they first were tissue sampled for DNA studies, then their morphometrical characteristics were measured and compared with other *Phyllodytes* species. The holotype was deposited in the Herpetological Collection of the local University, but two paratypes enriches the Herpetological Collection of the Hungarian Natural History Museum. The research was supported by the Tempus Public Foundation.

*

EMLŐSÖK / MAMMALS (MAMMALIA)

Az MTM Emlősgyűjteményben évtizedek óta kiemelt kutatási program a délkelet-ázsiai denevérek (Mammalia: Chiroptera) kutatása. A sokoldalú nemzetközi együttműködések keretében zajló integratív (morfológiai, morfometriai, molekuláris biológiai alapokon nyugvó) taxonómiai-szisztematikai kutatások Csorba Gábor kollégánk részvételével 2017-ben egy új nemzetség és három új faj leírását eredményezték. A *Tylonycteris* genusz fajai óriásbambuszok belsejében laknak, ahova jellegzetesen el laposodó koponyájuk és testük révén bújhatnak be, a bambusz belsejében a kapaszkodást tapadókorongjaik segítik. A lepke-denevérek (*Kerivoula*) kizárólag erdők belsejében élő, rendkívül fordulékony reptű állatok, melyek a denevérek között ismert legmagasabb frekvenciájú (gyakran 180 kHz feletti) ultrahangok

18. ábra. *Tylonycteris tonkinensis* Tu, Csorba, Ruedi & Hassanin, 2017

Fig. 18. *Tylonycteris tonkinensis* Tu, Csorba, Ruedi & Hassanin, 2017

19. ábra. *Kerivoula furva* Kuo, Soisook, Ho, Csorba & Rossiter, 2017
 Fig. 19. *Kerivoula furva* Kuo, Soisook, Ho, Csorba & Rossiter, 2017

segítségével tájékozódnak és vadásznak. Az újonnan leírt *Cassistrellus* nemzetség eddig ismert (és az *Eptesicus* genuszba sorolt) egyetlen faja, illetve a most leírt *C. yokdonensis* a gyűjteményekben rendkívül ritka fajok, mindössze tucatnyi ismert példánnyal. Ritkaságuk oka lehet, hogy erdőlakók, melyek feltehetően a magasban, nyílt területeken vadásznak, így jószereivel csak véletlenül befoghatók. A kutatásokat az OTKA K112440 számú pályázata támogatta.

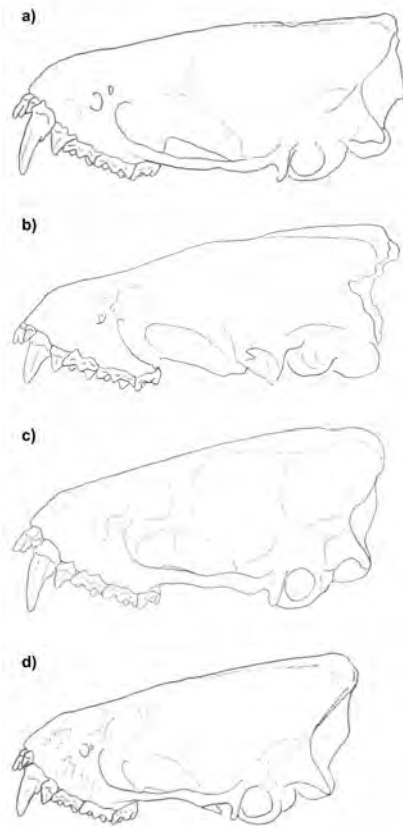
TU V. T., CSORBA G., RUEDI M., FUREY N. M., SON N. T., THONG V. D., BONILLO C. & HASSANIN A.: Comparative phylogeography of bamboo bats of the genus *Tylonycteris* (Chiroptera, Vespertilionidae) in Southeast Asia. – *European Journal of Taxonomy* 274: 1–38.

KUO H-C., SOISOOK P., HO Y-Y., CSORBA G. & ROSSITER S. J.: A taxonomic revision of the *Kerivoula hardwickii* complex (Chiroptera: Vespertilionidae) with the description of a new species. – *Acta Chiropterologica* 19: 19–39.

RUEDI M., EGER J. L., LIM B. K. & CSORBA G.: A new genus and species of vespertilionid bat from the Indomalayan Region. – *Journal of Mammalogy* 99: 209–222. doi.org/10.1093/jmammal/gyx156

The research of Southeast Asian bats (Mammalia: Chiroptera) is one of the priorities in the HNHM Mammal Collection. The studies conducted in the frame of wide international co-operations and based on integrative (including

morphology, morphometrics, molecular biology) taxonomic-systematic approach have resulted the descriptions of one new genus and three new species in 2017. *Tylonycteris* species live inside the stems of giant bamboo reachable via narrow slots due to their extremely flattened skull and body; they can hang within the bamboo by their sucking pads. Woolly bats (*Kerivoula*) are exclusively forest dwellers characterised by highly maneuverable flight and very high (frequently over 180 kHz frequency) echolocation calls for orientation and hunt. The newly described genus (*Cassistrellus*) so far known only species (previously erroneously placed in genus *Eptesicus*) and the second, recently described species *C. yokdonensis* are very rare in museum collections with only a dozen known specimen. The reason of their apparent rarity could be fact that these bats live in forest and hunt high above ground in open spaces therefore can be caught by luck only. The research was supported by the Hungarian Scientific Research Fund (OTKA) K112440 grant.

20. ábra. *Cassistrellus*-példányok összehasonlító koponyamorfológiai ábrája

Fig. 20. Comparison of skulls of *Cassistrellus* specimens

*

Egy francia szervezésű, a Kongói Demokratikus Köztársaságban lezajlott 2013-as expedíció során denevérek és denevérekől származó vírusminták gyűjtése volt a cél. Az ország északkeleti, Tshopo tartományába szervezett egy hónapos úton gyűjtött anyag alapozta meg a *Glauconycteris* denevérnemzetség integrált morfológiai és filogenetikai revízióját. A genusz tagjai Afrika trópusi területein fordulnak elő; sok közülük igen ritka, mint pl. a *G. superba*, melyet feltűnő, fekete-fehér színe alapján „pandadenevér”-ként emlegetnek. A revízió keretében egy új faj is leírásra került, amely a *G. atra* nevet kapta sötétbarna színe miatt. A leírásban az expedícióban résztvevő Görfől Tamás mellett Csorba Gábor is részt vett.

HASSANIN A., COLOMBO R., GEMBU G.-C., MERLE M., TU V. T., GÖRFÖL T., AKAWA P. M., CSORBA G., KEARNEY T., MONDADJEM A. & ING R. K.: Multilocus phylogeny and species delimitation within the genus *Glauconycteris* (Chiroptera, Vespertilionidae), with the description of a new bat species from the Tshopo Province of the Democratic Republic of the Congo. – *Journal of Zoological Systematics and Evolutionary Research* 56: 1–22. doi.org.10.1111/jzs.12176

In 2013, a French-organized bat and bat-borne virus research expedition was carried out in the Democratic Republic of the Congo. The one-month long expedition was taken place in Tshopo province in the north-eastern part of the country. The material collected during the trip made the integrated morphological and phylogenetic revision of genus *Glauconycteris* possible. Species of this genus are distributed in sub-Saharan Africa and several of the 12 recognised species are rare, i.e. *G. superba*, which is called as “panda bat” because of its conspicuous white-and-black coloured fur. As part of the revision, a new bat species, *G. atra* was described, which got its scientific name due to its dark, brownish-black fur. Beside Tamás Görföl, who was part of the expedition team, Gábor Csorba also worked on this new species description.

21. ábra. *Glauconycteris atra*
Fig 21. *Glauconycteris atra*